

על המערכה של אשכול למניעת שיבתו של בן-גוריון לשלמון

המקום הגדול והנעים ביותר לזוג מבוגר כמו פולה ודויד בן-גוריון, אולם לאשכול היתה התקווה, שלא יקרה לו מה שקרה ל"משה שרת ולפנחס לבון, בפעם האחרונה שבן-גוריון נסוג לשדה-בוקר. דווקא תקתה זו התבררה, אומנם דויד בן-גוריון אינו מושך בחוטי הממשלה, באמ"צ צעות צעיריו שנשארו בתוכה, אולם מסביב לצריף הירוק בשדה-בוקר התפתחה פעילות ענפה, שהדגיגה את אשכול, נטעה בו את

בידו נקודת-מפתח זו. כאיש פרס יבטיח שריטה הרמטית של סגן השר על הנקודה הרגישה הזאת, עד כי לעולם לא יוכלו להרחיק את פרס, מבלי לסכן את תקינות ורציפות הקשרים עם צרפת. * * * אלה היו רק צעדי-מבוא, לפני הטיהור הגדול. בשבוע שעבר הודלפה מהות

נותיו ואת יכולתו. שלושת החודשים עברו ללא הישג ניכר לעין: שמעון פרס נשאר במקומו, אורי לובראני המשיך להשתתף בכל ישיבה ופגישה של אשכול עם גורמים פוליטיים, טדי קולק הוסיף לנהל את משרד ראש הממשלה. אפילו משה דיין לא סולק מן הממשלה, על אף תימרוניו הפוגעים ועל אף התקפותיו הגלויות על מישגי לוי אש-כול בהיותו שר האוצר. אך משהו בכל זאת השתנה. שלושת ה-

ההטיה וההגדול

החשש כי לא ירחק היום שבן-גוריון יתערב באורח פעיל בממשלה. * * * ראש הממשלה הגיעו דו"חות רצויים על ביקוריהם התכופים של צעירי בן-גוריון לשדה-בוקר, בדיוק כמו בימי שרת לבון. משה דיין, ציון, לא ביקר. פרס, שעניו של אשכול פקחה עליו, לא הירבה לבקר. אולם אורי לובראני וטדי קולק היו אורחים קבועים בצריף. לדברי שומר-ראשו, השבוע: "הם שיפשו כאן את הבלטות". זה לא מצא חן בעיני אשכול. הוא יכול היה להבין את הקשרים האישיים ההדדיים קים הדוחפים את קולק לבקר אצל מי שהיה הבוס שלו משך עשר שנים. ביחוד שקולק נימנה על קבוצת "נערי הוזהרה" המקוריים. אבל מה לובראני בשדה-בוקר? ההסכר שהתגבש: מזכירו המדיני נ"י של ראש הממשלה החדש מדי וזה לראש הממשלה בדימוס, על כל מה שמתרחש אצל אשכול.

היעד הבא של אשכול כמשרד הבטחון: הוצאת כל החלק המשקי והכספי מתחום סמכותו הישירה של שמעון פרס. איש מערכת הבטחון, המוסמך לדבר ב"שמו של סגן-השר, מיהר להודיע כי שינוי זה אינו פרי מחשבתו של לוי אשכול, וכי עוד לפני התפטרות בן-גוריון הועלה ה"רעיון להקים אגף מיוחד למשק הכספים. אולם אז היה זה רעיון מינהלי, ללא מש"מעות עמוקה. אילו בוצע השינוי בימי בן-גוריון, היה רק מכתב נוהלים אירגוניים חדשים. פרס היה ממשיך להיות הבוס של האגף החדש, כמו של המחלקות הקודמות. לא זאת כחנתו של אשכול. הוא נטל את התוכנית הקודמת, הפיח בה כחנה חדשה. כי בראש האגף לא יעמיד איש של פרס, אלא איש משלו. אף הוזכר שמו של ד"ר צבי דיגשטיין, אחד מעוזריו החתיקים.

חודשים האלה שימשו ללוי אשכול שהות חיונית להבטחת קיומו כראש הממשלה. אף כי לא שירת מימיו בשום צבא סדיר, ידע כי תפקידו הראשון של חיל המתכונן ל"פעולה — הוא להתחפר, להבטיח את עמידתו. העמדה: מערכת הבטחון. אשכול התלבש עליו ביסודיות. הוא לא הסתפק רק בצד האורחני של מערכת זו, חדר גם לשלוחותיה הצבאיות. המינהג ה"ראשון: הוא הפך משתתף קבוע בישיבות המטה הכללי — דבר שדויד בן-גוריון היה לעיתים קרובות משאירו בידיו הבלעדיות של שמעון פרס. מינהג שני: הוא החל מבקר קבועות ביחידות צבאיות, לשאת שם את הנאום המרכזי, ולא הניח עוד לשמעון פרס להופיע בהודמנויות כאלה לבדו. תחילתה היה גואם ללא הכנה, ככל שעלה על רוחו. אולם נוכח משפטיו המהוקצעים של

מטאטאה עליו שלכת פוליטיים. היא נושבת מחררו של לוי אשכול, לאחר תקופה ארוכה של מחשבה ותיכונן. כאשר אילצו ותיקי מפא"י את דויד בן-גוריון להתפטר בועם, יכול היה ראש הממשלה החדש לערוך טיהור מקיף, להרחיק מ"עמודי-הכוח את כל הצעירים שקודמו יצרו. אשכול חשש שהדבר מסוכן מדי; שמו של סכנת הסילוק יתאגרו צעירי בן-גוריון כדי לקומם את מנגנון-השלטון נגד השליט ה"חדש, שטרם התבסס. נוסף לזאת, אין זה מטבעו של אשכול להגזים: הוא איש הפש"רת, ההדרגתיים. אף כי, לדבריו הוא, השיג תמיד את מבוקשו לבסוף.

על כן, כאשר פינה בן-גוריון את מקומו, השאר אשכול את כל המינהג השלטוני על כנו. הוא אפילו לא התנגד, כאשר הציעו לו את אורי לובראני כמזכיר מדיני. לא היו לו אשליות לגבי לובראני הצעיר והשחרח: הוא ידע שהוא איש-אמונו של שמעון פרס, שהוכיח את עצמו כיועץ בן-גוריון לבעיות ערכיות, ועמד להתמנות שגריר לבורמה, כפרס. המינוי בוטל, ועד היום לא הצליח משרד החוץ למצוא מועמד שימלא את ה"מישרה הפנויה בראנגון.

ויכוח על הבטחון

שינוי היסודי הראשון שהכניס לוי אשכול בסדרי הממשלה היה בשטח ה"בטחוני. עד אז היתה זו ממלכתו הפרטית של דויד בן-גוריון, אשר העניק סמכויות של נציג-עליון לשמעון פרס. ועדת השרים לענייני בטחון, שהוקמה על-פי דרישת אחד דוח-העבודה עם כינון הקואליציה הנוכחית, היתה גוף חסר-גשמה. בן-גוריון לא חשב שהיה ראוי לדעת סודות מערכת הבטחון. אפילו עניין חיוני לא הובא ל"הכרעתה בימי בן-גוריון.

רק במיקרה, תוך כדי דיון תקציבי, נע"דך ויכוח-זוטא על כך. ניצבו אז — זה מול זה — שמעון פרס ויגאל אלון, ו"דעתו של אלון התקבלה. אולם היה זה וי"כוח-זוטא. לא לעיצומו של העניין. לוי אשכול הרחיב את סמכויותיה של ועדה זו, הפך אותה לגורם של ממש בליבוני בעיות הבטחון ובקביעת הנחיות-היסודי. הצעד הבא של אשכול היה אף הוא קשור בהעדת השרים לענייני בטחון. שמעון פרס, שפרישת בן-גוריון היתה לגביו כהספקרה ביקש לחזק את מעמדו על-ידי צירופו כחבר מלא בהעדת השרים. מכיון שסגן שר ה"בטחון ממלא משתתף בישיבות החעדה — אם כי בלי זכות הצבעה — היה ברור ל"אשכול כי זוהי מלחמת-ידיקה. הוא לא רצה לומר "לא" לסגנו; אחדות-העבודה עשתה זאת למענו. יגאל אלון אף הצליח לרתום את המפד"ל למערך האנטי-פרסי, לשימחת לוי אשכול, שיכול היה לענות לפרס: "רצני תי, אבל השותפים התנגדו".

מאז הספיקה כבר חזית אלון-המפד"ל ל"התפורר. ידיד-נפשו הפוליטי של השר חיים משה שפירא הוא עתה שמעון פרס, המסית אותו נגד אנטי-דתיים מובהקים כולמן ארץ וגולדה מאיר.

פרס מבטיח לו מונופול קיצוני עוד יותר על חיי הדת והאישיות במדינה — אם ינצחו הצעירים. * * *

ציבור נתן ללוי אשכול אשראי של שלושה חודשים, להוכיח בהם את כו-

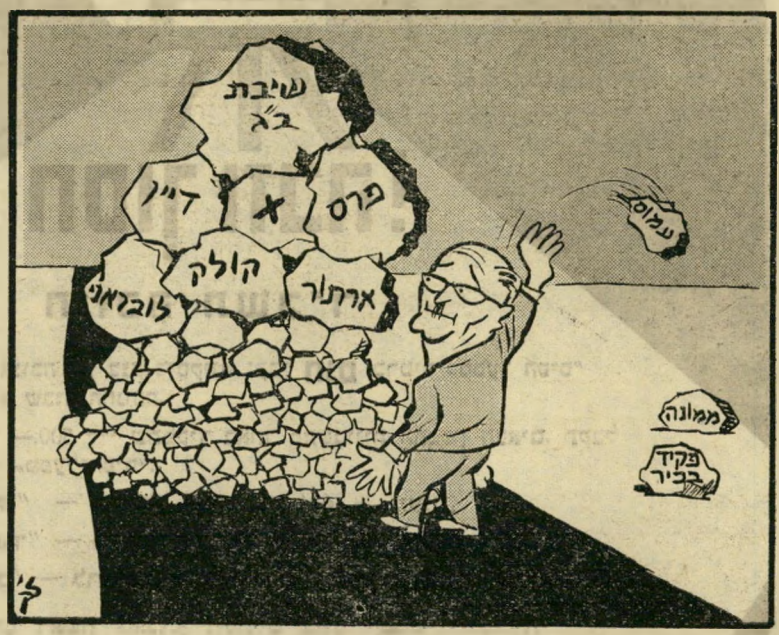
בסבלנותו האופיינית התאסף אשכול, עד שהשלים את הסיכוב הראשון של התבססותו כמשרד הבטחון. ואז יצא לסיכוב הראשון בשטח האורחני. הראשון שהלך היה טדי קולק — אם כי "לחופשה ממושכת", כי נראה עד שיימצא לו תפקיד דיפלומטי. אחריו בתור, לפי כל הימננים: אורי לובראני. במיקרה זה, ימנה אשכול במקומו אחד הצעירים ה"מפורים לו, אהרון כידן.

הסיוע: משמאל

אם לא יעוררו סיהורים אלה התי"נגדות בקרב עסקני המפלגה — ביחוד אנשי הגוש של שרגא נצר ונאמני אבא חושי בחיפה? חוגים אלה טענו עד כה, כי סילוק הצעירים יפגע קשות בסיוע מפא"י בבחירות הבאות. שכן יש ערך לקסם של דיין ולדינמיות של פרס.

אשכול חיפש תשובה לביקורת זו עוד לפני שנמתחה עליו. הכיחן: שמאלה, בשור"רות אחדות-העבודה, או אפילו מפ"ם. עד כה נסחבה שאלת האיחוד בין מפלגות ה"פעולים. בשבוע שעבר בא מיסנה: בפגישה עם יגאל אלון, ישראל גלילי וזאב צור, ב"משרדו של אשכול, הציע אשכול: "הכתובו אתם את התנאים, ש"לדעתכם עלי לקבל לפיהם את מפ"ם לממשלה. אני מתחייב מ"ראש לקבל את התנאים. תמורת זאת, אני רוצה מכב הבטחה מ"ראש, שנלך יחד לבחירות להס"תדרות ולכנסת".

כלומר: בכל מיקרה יובטח אגפו ה"שמאל ויחזקו ותיקי המפלגה, על-ידי צירוף כוחות צעירים מעולים. במיקרה הטוב ביותר: כוחות צעירים של מפ"ם ואחדות-העבודה. במיקרה המינימלי: כוחות צעירים של אחדות-העבודה בלבד. אנשים כמו יש"ראל גלילי, יגאל אלון ויצחק בן-אהרון, אשר ישנו מהותית את דמותה וכוחה של מפא"י הנוכחית. עד ששוב לא תצטרך לחשוש מתוצאות הבחירות, כאשר יסולקו הצעירים שותורי אחרי דויד בן-גוריון.

"איזה אבן להוציא עכשיו?"

כשאיש כזה ישלוט על הכסף, פים, לא יוכל פרס לעשות דבר ללא ידיעתו ואישורו של אשכול. המהלכים לעיצומו השפעתו של שמעון פרס לא נועדו להביאו, בשלב זה, לידי התי"פטרות. אשכול רוצה שפרס יהיה מה שהוא — סגן-שר — לא מושך בחוטי ה"בטחון, הפוליטיקה הפנימית ויחסי-החוק. בשיטה האיטית שלו הוא קרוב מאוד להשיג את מבוקשו. מה עוד, שהוא עומד לבצע בקרוב שינוי נוסף חשוב הרבה יותר, ל"עיצומו ממכויותיו של פרס. * * *

פרס, החל גם הוא להתכונן לכל נאום ב"פורום צבאי כאל נאום-הכחתי. כל הזמן אסף לידו עוד חותמים. רק לנקודה חשובה אחת לא הצי"ליח לחדור כדבעי: הקשרים עם צרפת. זוהי ממלכתו של שמעון פרס, והוא שומר עליה כאילו היה זיק בידו פאטנט לתרכובת סודית. ההתנגשות הרצינית הראשונה באה עם הכנת תקציב משרד הבטחון לשנה הקרובה. לוי אשכול הוריד ממנו את כל הסכומים שנועדו לקנות עתונאים וסופרים, להאדרת הרימום והפירסומת של שמעון פרס. פרס רתח, שקל אפילו את הצעד שהוא נשבע כי מעולם לא יעשה אותו: התפטרות. אשר ב"נתן הודיע כי אינו מוכן להמשיך.

מאז הוכחשה ידיעה סנסציונית זו שפור"סמה לראשונה על-ידי העולם הזה (1365) על-ידי מקורביו פרס. אך עובדה היא, ש"משרד החוץ נתבקש למצוא גיב דיפלומטי ל"ב"נתן. הוצעה השגרירות בראנגון, אולם ארתור רחה את ההצעה. הוא מעוניין, מן הסתם, בשגרי"רות בפאריס. אך לאשכול ולגולד"רה מאיר ברור כי אסור להפסיק